

Sygn. akt III AUa 667/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Elżbieta Czaja (spr.)
Sędziowie:	SA Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska SA Krystyna Smaga
Protokolant: protokolant sądowy Joanna Malena	

po rozpoznaniu w dniu 9 listopada 2015 r. w Lublinie

sprawy E. K. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

o objęcie ubezpieczeniami społecznymi

na skutek apelacji E. K. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Zamościu

z dnia 28 kwietnia 2015 r. sygn. akt IV U 51/15

oddala apelację.

Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska Elżbieta Czaja Krystyna Smaga

Sygn. akt III AUa 667/15

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 7 listopada 2014 r. ustalił, że E. K. (1) nie podlega jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 1 maja 2014 r. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy argumentował, że nie można dokonać zgłoszenia tylko do dobrowolnego ubezpieczenia emerytalnego, ponieważ ustawa wprowadziła katalog ubezpieczeń społecznych, który obejmuje ubezpieczenia: emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe, a żadne z ubezpieczeń nie jest ubezpieczeniem samoistnym. Niezgłoszenie wnioskodawcy do dobrowolnego ubezpieczenia rentowego i jednocześnie obowiązkowego w takim przypadku ubezpieczenia wypadkowego i opłacenie składki na te ubezpieczenia

w niepełnej wysokości skutkowało wygaśnięciem z mocy prawa dobrowolnego ubezpieczenia emerytalnego od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego, za który nie opłacono w terminie składki należnej na te ubezpieczenia.

Od decyzji organu odwołanie złożył E. K. (1). Zaskarżając decyzję w całości zarzucił jej naruszenie art.9 ust.5 i art.12 ust. 1 i 2 ustawy

z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2013r., 1442 ze zm.) poprzez ich błędną interpretację i uznanie, że prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą nie podlegający z tego tytułu obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu z uwagi na nabycie prawa do renty rodzinnej – nie podlega samodzielnemu dobrowolnemu ubezpieczeniu emerytalnemu oraz bezpodstawnie uznanie, że ubezpieczony prowadzący pozarolniczą działalność i podlegający dobrowolnie ubezpieczeniom społecznym podlega jednocześnie obowiązkowemu ubezpieczeniu wypadkowemu. W oparciu o powyższe wnioskodawca wniósł o zmianę decyzji i uznanie, że podlega dobrowolnie ubezpieczeniu emerytalnemu od 1 maja 2014 r. nie podlegając jednocześnie ubezpieczeniu rentowemu i wypadkowemu.

W ocenie skarżącego analiza przepisu art.9 ust.5 w/w ustawy i użycie w nim spójnika „i” wskazuje, że przepis ten zawiera enumeratywne wyliczenie dwóch rodzajów ubezpieczeń, do których ubezpieczony może przystąpić dobrowolnie, brak jest podstaw do przyjęcia, że przystąpić można tylko łącznie do tych dwóch ubezpieczeń. Wnioskodawca wskazał, iż jako osoba uprawniona do renty rodzinnej nie ma interesu w opłacaniu składki rentowej. Nadto powołując stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w wyroku z 5 września 2008 r., sygn. akt II UK 74/08 wskazał, że ubezpieczenia emerytalne i rentowe są odrębnymi rodzajami ubezpieczeń z osobną składką i funduszem, a objęcie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowym, może występować odrębnie. Zdaniem skarżącego użyty w art.12 ust. 1 tej ustawy zwrot „podlega ubezpieczeniu” oznacza, że w stosunku do danej osoby ustawa przewiduje obowiązek objęcia jej ubezpieczeniem wypadkowym, tylko w przypadku, gdy dana osoba podlega obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wnosił o jego oddalenie.

Wyrokiem z dnia 28 kwietnia 2015 roku Sąd Okręgowy w Zamościu oddalił odwołanie.

Podstawą wyroku były następujące ustalenia:

E. K. (1), prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą w zakresie Kancelarii Radcy Prawnego od 1 lutego 1999 r. i z tego tytułu podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu i zdrowotnemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 1 lutego 1999 r. do 31 stycznia 2014 r. W dniu 8 kwietnia 2014 r. wnioskodawca dokonał wyrejestrowania z tych ubezpieczeń od 1 lutego 2014 r., a następnie zgłosił siebie jako osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą do ubezpieczenia zdrowotnego poczynając od dnia 1 lutego 2014 r. W dniu 29 kwietnia 2014 r. złożył zgłoszenie do dobrowolnego ubezpieczenia emerytalnego od dnia 1 maja 2014 r. Wnioskodawca w terminie rozliczał i opłacał składki na ubezpieczenia emerytalne. Wnioskodawca dokonał zmian w ubezpieczeniach w związku z nabyciem z dniem 1 lutego 2014 r. prawa do renty rodzinnej po zmarłej w 2009 r. żonie. W okresie od maja 2014 r. do sierpnia 2014 r. opłacił składki wyłącznie na ubezpieczenie emerytalne w kwocie po 438,73 zł miesięcznie.

Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie nie jest zasadne.

Spór pomiędzy stronami sprowadzał się do tego, czy wnioskodawca jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą uprawniona do renty rodzinnej może podlegać wyłącznie dobrowolnemu ubezpieczeniu emerytalnemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

Istotne w sprawie fakty są niesporne między stronami. Wnioskodawca pobierający rentę rodzinną i jednocześnie prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą dokonał w dniu 29 kwietnia 2014 r. zgłoszenia do dobrowolnego ubezpieczenia emerytalnego od dnia 1 maja 2014 r.

W ocenie Sądu Okręgowego wnioskodawca na gruncie ustawy

o systemie ubezpieczeń społecznych nie może podlegać wyłącznie dobrowolnemu ubezpieczeniu emerytalnemu. Sąd podniósł, że zbieg prawa do renty (poza rentą z tytułu niezdolności do pracy) ze statusem osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą został uregulowany w art.9 ust.5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2015r., poz.121) – zwanej dalej ustawą systemową. Kwestią sporną pozostawała interpretacja art. 9 ust.5 oraz art.12 ust.1 ustawy systemowej.

Stosownie do treści art.14 ust.1 ustawy systemowej objęcie dobrowolnie ubezpieczeniami emerytalnym, rentowym i chorobowym następuje od dnia wskazanego we wniosku o objęcie tymi ubezpieczeniami, nie wcześniej jednak niż od dnia, w którym wniosek został zgłoszony.

Zdaniem skarżącego na gruncie przepisów powołanej ustawy może być on objęty wyłącznie dobrowolnym ubezpieczeniem emerytalnym i tylko do takiego ubezpieczenia się zgłosił. Takiego poglądu nie da się jednak pogodzić z unormowaniem z art.9 ust.5 ustawy systemowej zgodnie z którym osoby, o których mowa w art.6, niewymienione w ust.4, 4a i 4c mające ustalone prawo do emerytury lub renty podlegają dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Art.6 ust.1 w pkt 5 obowiązkowym ubezpieczeniem emerytalnym i rentowym objął osoby fizyczne prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą. Zatem do wnioskodawcy jako osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą uprawnionej do renty rodzinnej znajduje zastosowanie art.9 ust.5.

Sąd wskazał, że art.9 ust.4 dotyczy osób wymienionych w art.6 ust.1 pkt 1,3,18a i 22 (wnioskodawca jest wymieniony w art.6 pkt.5), ust.4a dotyczy osób wymienionych w art.6 ust.1 pkt 4, a ust.4c dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą, a uprawnionych do renty z tytułu niezdolności do pracy (a nie renty rodzinnej), którzy podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym do czasu ustalenia prawa do emerytury. Wnioskodawca nie jest zatem objęty ani ust.4, ani ust.4a ani też ust.4c.

W myśl cytowanych przepisów osoby fizyczne uprawnione do renty rodzinnej prowadzące jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą podlegają dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Przepis art.9 ust.5 dotyczy osób mających ustalone prawo do jakiegokolwiek renty, w tym renty rodzinnej, jedynie poza rentą z tytułu niezdolności do pracy, której zbieg z prowadzeniem działalności gospodarczej został wprost uregulowany w ust.4c.

Skoro przepis art.9 ust.5 ustawy odmiennie niż art.9 ust.4c reguluje sytuację osób uprawnionych do jakiegokolwiek renty (w tym do renty rodzinnej) to w ocenie Sądu jako przepis zawierający unormowanie szczególne wymaga ścisłej wykładni. Wnioskodawca zatem po nabyciu prawa do renty rodzinnej mógłby nadal dobrowolnie podlegać ale łącznie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, a nie jak dotychczas obowiązkowo.

Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 5 czerwca 2014 r., sygn. akt I UK 446/13, na gruncie interpretacji przepisu art. 9 ust.5, wyraził pogląd, że osoby posiadające status emeryta lub rencisty (z wyjątkiem przewidzianym w ust.4 i 4c) nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia emerytalnego i rentowego z tytułów wymienionych w art.6 ustawy, natomiast na mocy ogólnej normy kompetencyjnej zawartej w art.9 ust. 5 mogą przystąpić do ubezpieczenia społecznego (emerytalnego i rentowego) na swój wniosek (dobrowolnie). Sąd Najwyższy także posłużył się koniunkcją co wskazuje na dopuszczalność łącznego ubezpieczenia emerytalno-rentowego.

Z powyższych względów w ocenie Sądu rozpoznającego niniejszą sprawę, w świetle art. 9 ust. 5 ustawy przekształcenie obowiązkowego ubezpieczenia społecznego osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą, mającej ustalone prawo do renty rodzinnej, w ubezpieczenie dobrowolne obejmuje łącznie ubezpieczenia emerytalno – rentowe.

W przypadku zaś gdy osoba określona w art. 9 ust.5 ustawy skorzysta z przywileju dobrowolnego podlegania ubezpieczeniom społecznym (emerytalnemu i rentowemu), to w ocenie Sądu w myśl art. 12 ust.1 ustawy systemowej podlega obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu. Zgodnie bowiem z treścią

art. 12 ust. 1 tej ustawy obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu podlegają osoby podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym (obowiązkowo lub dobrowolnie).

Stosownie do treści art. 14 ust. 2 pkt 2 tej ustawy, dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe ustają od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego, za który nie opłacano w terminie składki należnej na to ubezpieczenie. W myśl art. 46 ust. 1 i art. 47 ust. 1 pkt. 1 cyt. ustawy to płatnik składek jest obowiązany według zasad wynikających z przepisów tej ustawy m.in. obliczać, rozliczać oraz opłacać należne składki za każdy miesiąc kalendarzowy, przy czym składki te wnioskodawca winien opłacać w pełnej wysokości najpóźniej do 10-go dnia następnego miesiąca.

Jak ustalono wnioskodawca opłacał jedynie składkę na ubezpieczenie emerytalne, czyli w niższej wysokości niż składka wymagana przy dobrowolnym ubezpieczeniu emerytalno – rentowym. W tych okolicznościach już pierwsza składka należna za miesiąc maj 2014 r. została opłacona w niepełnej wysokości, zatem ubezpieczenie dobrowolne wygasło od dnia zgłoszenia czyli od 1 maja 2014 r.

W tym stanie rzeczy Sąd na podstawie powołanych przepisów oraz art. 477¹⁴ §1 k.p.c orzekł jak w sentencji.

Apelację od tego wyroku wniósł E. K. (1) zaskarżając wyrok w całości zarzucając: naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych tj.

- art. 9 ust 5 przez przyjęcie, że przepis ten daje ubezpieczonemu – prowadzącemu działalność gospodarczą i nie podlegającemu z tego tytułu obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu z uwagi na nabycie prawa do renty rodzinnej – prawo do przystąpienia łącznie do dobrowolnego ubezpieczenia emerytalnego i rentowego, natomiast uniemożliwia przystąpienie tylko do ubezpieczenia emerytalnego;

- przepisu art. 12 ust 1 i 2 poprzez uznanie, że prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą, który przystąpił do dobrowolnego ubezpieczenia społecznego, podlega jednocześnie obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu.

Wskazując na przytoczone zarzuty skarżący wnosił o zmianę wyroku i uznanie, że ubezpieczony podlega dobrowolnie ubezpieczeniu emerytalnemu od 1 maja 2014 roku nie podlegając jednocześnie ubezpieczeniu wypadkowemu. Nadto skarżący wniósł o obciążenie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kosztami procesu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Sąd Okręgowy wydając zaskarżony wyrok dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, przeprowadził analizę przepisów prawa i dokonał ich trafnej interpretacji, w zakresie niezbędnym dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd Apelacyjny akceptuje dokonane przez Sąd ustalenia faktyczne, jak i ocenę prawną dotyczącą interpretacji art. 9 ust 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2015r., poz.121) zawartą w motywach zaskarżonego wyroku. W tej sytuacji nie istnieje potrzeba ich powtórzenia.

Przede wszystkim zaznaczyć należy, że stan faktyczny nie był w sprawie sporny. Spór pomiędzy stronami sprowadzał się do tego, czy wnioskodawca jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą i uprawniona do renty rodzinnej może podlegać wyłącznie dobrowolnemu ubezpieczeniu emerytalnemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. Zbieg prawa do renty rodzinnej ze statusem osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą został uregulowany w art.9 ustawy ust.5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2015r., poz.121) i interpretacja tego przepisu miała zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. W świetle powyższego unormowania - osoby, o których mowa w art.6, niewymienione w ust. 4, 4a i 4c mające ustalone prawo do emerytury lub renty podlegają dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego dla ustalenia treści normy prawnej zawartej w tym przepisie wystarczające jest sięgnięcie do wykładni językowej, bowiem ustawodawca na tyle jasno sformułował analizowany przepis, że dalej idące zabiegi interpretacyjne są zbędne. Znaczenia językowe normy zostało w tym przepisie zdeterminowane przez posłużenie się przez ustawodawcę pojęciem „podleganie dobrowolnie ubezpieczeniom” ze wskazaniem, że chodzi tu o ubezpieczenie emerytalne i rentowe (użycie koniunkcji). Oznacza to, że możliwe jest jedynie dobrowolne podleganie obydwu ubezpieczeniom łącznie, brak jest zaś podstaw do wyboru tylko jednego z tych ubezpieczeń. Ubezpieczenia emerytalne i rentowe występują zawsze kumulatywnie bez względu na to, czy mówimy o ubezpieczeniu obowiązkowym, czy dobrowolnym (por. T. Bińczycka-Majewska, Zbieg tytułów ubezpieczenia emerytalnego i rentowego, PiZS 2000, nr. 12 s. 2).

Prawidłowo więc Sąd Okręgowy przyjął, że wnioskodawca nie może podlegać wyłącznie dobrowolnemu ubezpieczeniu emerytalnemu, bez jednoczesnego podlegania ubezpieczeniu rentowemu.

Stosownie do treści art. 14 ust. 2 pkt 2 tej ustawy, dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe ustają od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego, za który nie opłacano w terminie składki należnej na to ubezpieczenie. Nie jest sporne, że wnioskodawca opłacał jedynie składkę na ubezpieczenie emerytalne, czyli w niższej wysokości niż składka wymagana przy dobrowolnym ubezpieczeniu emerytalno – rentowym. Oznacza to, że składka należna za miesiąc maj 2014 roku została opłacona w niepełnej wysokości, zatem ubezpieczenie dobrowolne wygasło od dnia zgłoszenia czyli od 1 maja 2014 r.

W tym stanie rzeczy bez wpływu na rozstrzygnięcie sprawy pozostaje interpretacja art. 12 ust 1 i 2 ustawy. Przepis ten jako nie mający zastosowania w sprawie nie mógł zostać naruszony. Ubocznie jedynie zauważyć należy, że zarówno organ rentowy, jak i Sąd I instancji w uzasadnieniu rozstrzygnięć wskazując na art. 12 - dotyczący obowiązku ubezpieczenia wypadkowego, któremu podlegają osoby podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, pominął treść ustępu 2 tego artykułu, który stanowi, że nie podlegają ubezpieczeniu wypadkowemu min. osoby, o których mowa w art. 7. Art. 7 w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2013 roku (zmieniony przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2012.637) stanowi natomiast, że prawo do dobrowolnego objęcia ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi przysługuje osobom, które nie spełniają warunków do objęcia tymi ubezpieczeniami obowiązkowo.

Okoliczność ta jednakże nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny oddalił apelację z mocy art. 385 k.p.c.